

بررسی نقش خانواده در ارتباطات با جنس مخالف قبل از ازدواج در دختران دانشجو در تهران

The Role of Family in Premarital Heterosexual Relationships among Female University Students in Tehran

F. Khalajabadi Farahani, Ph.D. ✉

✉ دکتر فریده خلیج‌آبادی فراهانی

استادیار گروه جمعیت، بهداشت و تنظیم خانواده، مرکز مطالعات و پژوهش‌های جمعیتی آسیا و اقیانوسیه، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

A. H. Mehyar, Ph.D.

دکتر امیر هوشنگ مهریار

استاد، مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی

دریافت مقاله: ۸۸/۱۲/۱۶

دریافت نسخه اصلاح شده: ۸۹/۷/۱۱

پذیرش مقاله: ۸۹/۱۰/۲۲

Abstract

The aim of this paper is to identify family predictor factors for premarital heterosexual friendship and sexual intercourse among female university students in Tehran. 1743 female students were enrolled in the study from four multidisciplinary universities in Tehran using two stage random cluster sampling and anonymous self-administered questionnaires. To determine predictor factors, bivariate and multivariate analyses were employed.

چکیده:

هدف از انجام این پژوهش شناخت عوامل خانوادگی پیش‌بینی‌کننده روابط با جنس مخالف قبل از ازدواج در بین دختران دانشجوی دانشگاه‌های شهر تهران است. تعداد ۱۷۴۳ دانشجوی دختر از چهار دانشگاه بزرگ در تهران با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای طبقه‌ای دومرحله‌ای و پرسشنامه بی‌نام محقق ساخته و به روش خود ایفایی وارد مطالعه شدند. به منظور تعیین عوامل پیش‌بینی‌کننده ارتباطات دوستی و پیشرفته قبل از ازدواج در سطوح خانوادگی تحلیل آماری دو متغیره و چندمتغیره انجام شد.

✉Corresponding Author: Population Studies and Research Centre in Asia and the Pacific, No. 4, 2nd Behestan st., Pasdaran Ave., Tehran, Iran.
Tel: +9821-22769720
Email: faridehfarahani@yahoo.com

✉نویسنده مسئول: تهران، پاسداران، بهستان دوم پلاک ۴
تلفن: ۰۲۱-۲۲۷۶۹۷۲۰
پست الکترونیکی: faridehfarahani@yahoo.com

Almost more than half of unmarried females reported premarital friendship with the opposite sex, less than one - fifth reported any type of sex and one-tenth reported intercourse. Multivariate analysis showed that strict parental control during adolescence, parents' liberal attitude, and low respect for parents' views are important predictors of premarital heterosexual friendship. Moreover, strict parental control, poor family atmosphere, liberal parental attitudes, low respect for parents views are significant predictors of premarital sexual intercourse. The importance of having a good family atmosphere, communication about parental views and their expectations and a balanced control over adolescents needs to be emphasized in interventions.

KeyWords: sexual behavior, family influences, premarital relationships with the opposite sex, Iranian youth, female university students.

تعداد ۱۴۰۰ دانشجوی مجرد بوده و میانگین سنی نمونه مورد بررسی ۲۱/۴ سال بود. حدود نیمی از دختران ارتباطات دوستی با جنس مخالف را گزارش کرده‌اند در حالی که کمتر از یک چهارم آن‌ها ارتباط پیشرفته‌تر (نوعی تماس جنسی) و حدود یک دهم نزدیکی کامل جنسی داشته‌اند. تحلیل آماری نشان داد کنترل سختگیرانه والدین در دوران بلوغ، نگرش آزادانه والدین و احترام کم به نظرات والدین، مهم‌ترین پیش‌بینی‌کننده‌های دوستی با جنس مخالف در سطح خانواده می‌باشند. همچنین کنترل سختگیرانه والدین، جو نامناسب خانوادگی، نگرش آزادانه والدین و احترام کم به نظرات والدین پیش‌بینی‌کننده‌های مهم خانوادگی در نزدیکی جنسی با جنس مخالف قبل از ازدواج در بین دختران می‌باشند. اهمیت برخورداری از جو و روابط خوب خانوادگی و کنترل و نظارت متعادل والدین بر عملکرد نوجوانان در دوران بلوغ و همچنین انتقال ارزش‌ها و اعتقادات توسط والدین به جوانان و بیان انتظارات از جوانان در مورد روابط قبل از ازدواج توسط والدین تأکید می‌گردد.

کلیدواژه‌ها: تأثیر خانواده، قبل از ازدواج، ارتباط با جنس مخالف، جوانان ایرانی، دختران دانشجوی

مقدمه

جامعه ایرانی جامعه‌ای است با بنیان‌های قوی فرهنگی و سنتی که در آن دین نقش مهمی در زندگی مردم ایفا می‌کند. اگرچه اسلام در خصوص روابط بین دو جنس حد اعتدال را توصیه نموده است ولی، دوستی دختر و پسر چه علنی و چه پنهانی طبق تلقی کنونی از این‌گونه دوستی‌ها در جامعه منع می‌شوند. به‌خصوص معیار تفکیک این دوستی‌ها انگیزه در این‌گونه دوستی‌هاست، در صورتی که هوی و هوس باشد نشانه نادرستی عمل توسط اسلام است. بنابراین اسلام تنها رابطه

صمیمانه و دوستانه بین دو جنس را از طریق رابطه زوجیت و همسری مجاز می‌داند (علم مهرجردی، ۱۳۸۱).

هرچند ایران برخی دوره‌های تجددگرایی در طی سال‌های قبل از انقلاب اسلامی سال ۱۳۵۸ را تجربه کرده و از آن زمان برخی تنش‌ها و چالش‌ها بین تجددگرایی و سنت شروع شده است اما سنت و فرهنگ هم‌چنان اهمیت خود را در تمام جنبه‌های زندگی مردم حفظ کرده است. در سال‌های اخیر تجددگرایی و برخی تظاهرات آن در جامعه به چشم می‌خورد به طوری که به نظر می‌رسد سنت و فرهنگ جامعه در برخی زمینه‌ها در حال تأثیرپذیری از سایر فرهنگ‌ها می‌باشد. یکی از این زمینه‌ها روابط با جنس مخالف قبل از ازدواج می‌باشد. افزایش سوادآموزی و تحصیلات دانشگاهی در بین جوانان، دسترسی به رسانه‌های جهانی، مهاجرت به شهرها و هم‌چنین دسترسی گسترده به فن‌آوری‌های نوین ارتباطی (اینترنت، چت و تلفن همراه) موجبات تسهیل در ارتباطات و دسترسی به سایر فرهنگ‌ها را فراهم نموده است. گرچه دسترسی به ماهواره در کشور غیرقانونی محسوب می‌شود اما درصد قابل توجهی از جوانان به ماهواره دسترسی دارند. در یک مطالعه در سال ۱۳۸۱، ۲۷ درصد نوجوانان پسر به ماهواره و بیش از یک سوم آن‌ها به اینترنت دسترسی داشتند (۳۴٪) (محمدی و همکاران، ۲۰۰۶)، درصد دسترسی به اینترنت در جوانان از سال ۱۳۸۴ تا سال ۱۳۸۶ حدود ۴۰٪ رشد کرده است (سازمان ملی جوانان، ۱۳۸۶). مطالعه‌ای در سال ۱۳۸۵ نشان داد که درصد مهمی از دختران ایرانی از طریق چت در اینترنت دوست‌یابی می‌کنند (هنرپروران و همکاران، ۱۳۸۵).

از سوی دیگر به علت افزایش تمایل دختران به ادامه تحصیلات دانشگاهی (مرکز آمار ایران، ۲۰۰۴) و مشکلات اقتصادی مرتبط با ازدواج مانند افزایش نرخ بیکاری، سن ازدواج به طور قابل ملاحظه‌ای در سال‌های اخیر افزایش یافته است. به طوری که نسبت زنان هرگز ازدواج نکرده سنین ۲۰ تا ۲۴ سال از ۲۱/۴ درصد در سال ۱۳۵۴ به ۴۷/۱٪ در سال ۱۳۷۹ رسیده است (عباسی شوازی، ۲۰۰۲) و مطابق با آخرین سرشماری در سال ۱۳۸۵ این نسبت حتی به حدود ۸۰٪ در مناطق شهری رسیده است (مرکز آمار ایران، سال ۱۳۸۹). میانگین سن ازدواج در زنان کل کشور از ۱۸/۴ در سال ۱۳۴۵ به ۲۱/۴ در سال ۱۳۷۵ و به ۲۳/۳ در سال ۱۳۸۵ رسیده است (مرکز آمار ایران، سال ۱۳۸۹). بنابراین فاصله بین سن بلوغ و ازدواج در سال‌های اخیر به طور قابل توجهی در بین جوانان به خصوص دختران افزایش یافته است.

به علت حساسیت‌های فرهنگی و مذهبی باور غالب در جامعه، عدم وجود گسترده این گونه رفتارهای جنسی در بین جوانان می‌باشد. لذا جوانانی که درگیر روابط جنسی با جنس مخالف می‌شوند معمولاً از دریافت اطلاعات و خدمات مناسب برای حفاظت از خود در برابر بیماری‌های مقاربتی، ایدز، حاملگی ناخواسته و سقط در جامعه محروم می‌باشند در نتیجه بیشتر احتمال دارد که در معرض عواقب جسمانی ناشی از روابط محافظت نشده قبل از ازدواج و عواقب روانی ناشی از خشونت‌های

جنسی قرار گیرند. مطالعه‌ای توسط سازمان ملی جوانان در سال ۱۳۸۴ بر روی ۴۳۴ دختر و پسر سنین ۱۸-۲۹ سال که تجربه تماس جنسی قبل از ازدواج داشته‌اند نشان داد که فقط ۴۰٪ از کاندوم در تماس‌های جنسی استفاده نموده‌اند و به‌علت اهمیت بکارت در برخی دختران روابط جنسی غیر واژینال به‌عنوان جایگزینی برای روابط جنسی واژینال استفاده شده است (سازمان ملی جوانان، ۱۳۸۴). این امر موجب نگرانی والدین و سیاست‌گزاران مختلف گردیده است به‌طوری‌که لزوم طراحی برنامه‌هایی مناسب و متناسب با فرهنگ برای پیشگیری از رفتارهای پرخطر شامل رفتارهای پرخطر جنسی در بین جوانان بیش از پیش احساس می‌شود. به‌خصوص سیاست‌گزاران بر نقش خانواده در پیشگیری از رفتارهای پرخطر جنسی فوق در بین جوانان در سال‌های اخیر بیشتر تأکید می‌کنند. بر اساس سنت سازه‌گرایی اجتماعی (ویگوتسکی، ۱۹۷۸)، رفتار جنسی در متن اجتماع و فرهنگ شکل می‌گیرد و یک رفتار اجتماعی تلقی می‌گردد. انتظارات اجتماعی و فرهنگی بر رفتارهای جنسی تا حد زیادی تأثیرگذار می‌باشند. هم‌چنین هنجار و رفتارهای جنسی از طریق تعامل با دیگران درک می‌گردد (لامن و گاگنون، ۱۹۹۴) لذا با شناخت عوامل پیش‌بینی‌کننده این رفتارها در سطوح مختلف اجتماعی از جمله در سطح خانواده که به‌عنوان اولین کانون جامعه‌پذیری کودک محسوب می‌شود می‌توان به طراحی مداخلات کاهش آسیب و خطر در بین این گروه مولد جامعه کمک قابل ملاحظه‌ای نمود.

بر اساس تحقیقات موجود در کشورهای درحال توسعه و توسعه‌یافته، فاکتورهای متعددی در سطوح مختلف فردی و اجتماعی با روابط با جنس مخالف و رفتارهای جنسی مرتبط هستند. فاکتورهای فردی مانند سن، جنس، مهارت تصمیم‌گیری و مباحثه، عزت‌نفس و خود بسندگی (کیراگو، ۱۹۹۳)، مذهبی بودن و نگرش به روابط قبل از ازدواج (کیراگو، ۱۹۹۳؛ لاکسون و همکاران، ۱۹۹۷)، دسترسی به فیلم‌هایی با محتویات جنسی (آبراهام و کومار، ۱۹۹۹؛ ماری و بلام، ۲۰۰۴؛ پوری و کلند، ۲۰۰۴)، انجام سایر رفتارهای پرخطر مانند سیگار کشیدن، مصرف مواد مخدر و الکل (کیراگو، ۱۹۹۳؛ استنتون و همکاران، ۱۹۹۹؛ آنتگونی و همکاران، ۲۰۰۱) با روابط دوستی و جنسی قبل از ازدواج مرتبط می‌باشند. برخی فاکتورهای اجتماعی نیز مانند عوامل مربوط به جامعه، خانواده و دوستان نیز در پیش‌بینی این رفتارها مؤثر هستند (کربی، ۲۰۰۲؛ الکساندر و همکاران، ۲۰۰۷)، درک از هنجارهای گروه همسالان و تعامل با دوستان رابطه مهمی با رفتارهای جنسی جوانان دارند (کربی، ۲۰۰۲؛ فوندل و همکاران، ۱۹۹۶؛ هولتدمن و رابینسون، ۱۹۹۵). فاکتورهای مرتبط با خانواده نیز در تعیین رفتارهای جنسی مهم هستند. درآمد کم خانوار اثر منفی بر روی تماس جنسی پرخطر می‌گذارد (رومر، ۱۹۹۴؛ کربی، ۲۰۰۲). پژوهش‌ها نشان داده‌اند که فاکتورهای حفاظت‌کننده مهم در خانواده مربوط به رفتارهای جنسی جوانان عبارتند از: زندگی با هر دوی والدین، حضور پدر در خانه، نظارت و کنترل مناسب، رابطه خوب بین والدین و کودک و بالاخره نبود خشونت در

خانواده (کربی، ۲۰۰۲؛ استنتون و همکاران، ۱۹۹۹؛ زلایا و همکاران، ۱۹۹۷؛ مارین و همکاران، ۱۹۹۷؛ مگنی و کریم، ۲۰۰۲). نوع ازدواج والدین، ساختار خانواده، ثبات خانواده و زندگی کردن به دور از خانواده به‌عنوان تعیین‌کننده‌های مهم رفتارهای جنسی در جوانان شناخته شده‌اند. بر اساس شواهد موجود، خانواده سهل‌گیر (با نگرش آزادانه) و جو خانوادگی نامناسب نیز تعیین‌کننده‌های تماس جنسی قبل از ازدواج می‌باشند. وابستگی و ارتباط با والدین، سختگیری والدین، رفتار و نگرش سایر اعضای خانواده در چند مطالعه دیگر در کشورهای در حال توسعه بررسی شده است ولی تأثیر آن بر رفتار جنسی جوانان قطعی نمی‌باشد. یک مطالعه در هند نیز نشان داده که محیط خانوادگی سختگیرانه و نامطلوب در خانواده و کنترل سختگیرانه والدین با رفتارهای جنسی قبل از ازدواج ارتباط دارد (الکساندر و همکاران، ۲۰۰۷).

در ایران، به‌علت حساسیت موضوع، مطالعات اندک و اغلب غیر جامعی بر روی روابط با جنس مخالف قبل از ازدواج انجام شده است. این مطالعات اندک، نشان داده‌اند که بین ۵۴ تا ۵۸ درصد دانشجویان دانشگاه‌ها روابط دوستی قبل از ازدواج را تجربه می‌کنند. در حالی که روابط جنسی قبل از ازدواج در بین دانشجویان از ۸٪ (صبور پارسا، ۱۳۸۴) تا ۱۲٪ (سیمبر، ۱۳۸۲) در تغییر است. بین ۱۲/۸٪ تا ۲۸٪ نوجوانان رابطه جنسی قبل از ازدواج را گزارش کرده‌اند (محمد، ۱۹۹۶؛ محمد و همکاران، ۲۰۰۷). گرچه جزئیات بیشتر در مورد رابطه جنسی آنان در این مطالعات مشخص نشده است. شواهد اخیر در واقع بیانگر میزان قابل تأمل شیوع روابط با جنس مخالف در بین جوانان می‌باشد (جوانمرد، ۱۳۸۹).

مطالعات با نمونه‌های کوچک و گاه غیرمعرف در ایران نیز نشان داده که نگرش آزادانه و سهل‌گیرانه والدین نسبت به روابط قبل از ازدواج با تماس جنسی قبل از ازدواج در ارتباط است (محمدی و همکاران، ۲۰۰۶؛ محمد و همکاران، ۲۰۰۷). طبقه اجتماعی، سواد مادر، ارتباط مادر با فرزند، وابستگی به خانواده و زندگی با هر دوی والدین به‌عنوان فاکتورهای مرتبط با تماس جنسی قبل از ازدواج معرفی شده‌اند (صبور پارسا، ۲۰۰۵).

این مقاله در نظر دارد رابطه بین عوامل مربوط به ساختار و روابط خانوادگی و روابط با جنس مخالف شامل دوستی و نزدیکی جنسی با جنس مخالف قبل از ازدواج در دانشجویان دختر در دانشگاه‌های تهران را بررسی کند. با توجه به تعداد محدود و نادر تحقیقات قبلی در مورد این موضوع در ایران رویکرد این مقاله اساساً اکتشافی می‌باشد. با این حال، ما بر اساس شناخت از جامعه ایرانی و منابع موجود یک فرضیه کلی برای این تحقیق در نظر گرفتیم. فرضیه کلی اینست، به‌علت این که رابطه دوستی با جنس مخالف به‌طور یکسان در افراد جامعه ایران منع نمی‌شود این‌گونه دوستی‌ها بیشتر در خانوادهایی با نگرش‌های آزادانه و با والدین تحصیل کرده اتفاق می‌افتد برعکس، رابطه

جنسی که تقریباً توسط همه والدین منع می‌گردد در خانواده‌هایی اتفاق می‌افتد که جو خانوادگی نامناسب و ارتباطات ناکافی و نامناسب والد - فرزند داشته باشند.

روش

جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری

این مقاله بر اساس داده‌های مطالعه‌ای با عنوان «هنجار، نگرش و رفتارهای جنسی دانشجویان دختر در تهران که در سال ۱۳۸۵-۱۳۸۴» انجام شده است. جامعه پژوهش عبارتند از دانشجویان دختر مقطع کارشناسی که در چهار دانشگاه بزرگ در تهران تحصیل می‌کنند. مطالعه فوق بر روی ۱۷۴۳ دختر دانشجوی مقطع کارشناسی در چهار دانشگاه بزرگ در بخش‌های دولتی و آزاد در سال ۱۳۸۵-۱۳۸۴ انجام شد. نمونه‌گیری به روش دو مرحله‌ای تصادفی خوشه‌ای با در نظر گرفتن همه نمونه‌ها در مرحله دوم در خوشه مورد نظر (دانشجویان دختر در هر کلاس) انجام شد. بر اساس بررسی متون، رشته تحصیلی و نوع دانشگاه دو تعیین‌کننده مهم رفتارهای اجتماعی دانشجویان محسوب می‌شوند. لذا از بین ۷۵۶۵۷ دانشجوی دختر مقطع کارشناسی در چهار دانشگاه چندرشته‌ای در تهران در سال ۸۵-۱۳۸۴، نسبت دانشجویان در هر گروه تحصیلی مشخص گردید به طوری که دانشجویان رشته‌های پزشکی ۱۰٪، علوم انسانی ۵۹٪، علوم پایه ۱۳٪، علوم مهندسی ۹٪ و هنر ۹٪ از کل رشته‌ها را تشکیل می‌دادند. بر اساس روش نمونه‌گیری متناسب با ساینز، تعداد نمونه مورد نظر در هر گروه تحصیلی یا طبقه^۱ محاسبه شده و سپس در طبقه بعدی به تفکیک نوع دانشگاه، لایه دیگر نمونه‌گیری (برحسب نوع دانشگاه دولتی و خصوصی) تعریف شد. رشته‌های تحصیلی که منحصراً مربوط به پسران بودند مانند کشاورزی حذف شدند. دانشجویان پسر در این مطالعه در نظر گرفته نشدند علت این امر محدودیت زمانی برای جمع‌آوری داده‌ها و حساس بودن موضوع مطالعه و لزوم جمع‌آوری اطلاعات دو جنس به طور مجزا در کلاس‌های مختلف و تربیت تسهیل‌کنندگان پسر بود که امکان و سهولت انجام آن نبود.

جمعاً معادل ۵۲۶ دانشجوی دانشگاه دولتی و ۱۲۱۷ دانشجوی دانشگاه‌های آزاد در قالب ۷۵ خوشه یا کلاس در دو نیمسال تحصیلی ۱۳۸۵-۱۳۸۴ در پیمایش شرکت کردند. بر اساس رشته تحصیلی وزن دهی در مرحله تجزیه و تحلیل آماری انجام شد. خوشه‌ها از هر دانشگاه با شانس مساوی بدون جایگزینی به‌طور راندم جمع شدند تا زمانی که نمونه‌گیری مورد نظر برای دانشگاه تکمیل شد. تعداد دانشجویان در هر کلاس یا خوشه بر اساس نوع دانشگاه و گروه مورد نظر به‌طور قابل توجهی متفاوت بود. متوسط تعداد دانشجویان دختر در هر خوشه یا کلاس ۲۳ نفر بود. همه دانشجویان دختر در هر کلاس به شرکت در مطالعه دعوت می‌شدند لذا با این روش یک نمونه نسبتاً معرف از دانشجویان دختر در تهران جمع‌آوری شد.

روش اجرا

پس از کسب مجوزهای اخلاقی و هماهنگی با مسئولین دانشگاه‌ها و مدیران بخش‌های مختلف و تعیین خوشه مربوطه با هماهنگی با اساتید مربوطه حداقل ۵۰ دقیقه از وقت پایانی کلاس به جمع‌آوری اطلاعات و تکمیل پرسشنامه اختصاص می‌یافت. از دانشجویان پسر درخواست می‌شد که کلاس را ترک کنند و پس از تشریح اهداف طرح و اهمیت آن برای دانشجویان دختر و اطمینان از محرمانه بودن و بی‌نام بودن پرسشنامه، آنان دعوت به تکمیل پرسشنامه‌ها می‌شدند. کسانی که تمایل به شرکت در مطالعه نداشتند می‌توانستند کلاس را هر لحظه ترک کنند. فرم رضایت‌نامه کتبی نیز دریافت گردید.

ابزارهای پژوهش

پرسشنامه‌ای که شامل ۱۰ قسمت مختلف (۱۸۳ سؤال) بود که عبارت بودند از مشخصات فردی، انگیزه‌ها و اهداف، خانواده، فعالیت‌های تفریحی و تعاملات اجتماعی، تعامل با دوستان، معلومات بهداشت باروری، هنجارها، اعتقادات شخصی و هنجارهای دوستان نسبت به موضع تماس جنسی، جنسیت، قصد تماس جنسی و تجربیات جنسی، خودبسنده‌گی، ابزار سنجش دروغ آیزنگ. یک مطالعه پایلوت نیز بر روی ۵۴ دانشجو در یکی از دانشگاه‌های دولتی انجام شد و بر اساس آن در پرسشنامه خود تکمیلی اصلاحاتی اعمال شد.

در این مطالعه، متغیرهای وابسته عبارتند از دوستی با جنس مخالف و نزدیکی جنسی با جنس مخالف قبل از ازدواج و متغیرهای مستقل شامل متغیرهای دموگرافیک و و متغیرهای مربوط به ساختار خانواده و مقیاس‌های مربوط به عملکرد خانواده. با استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی فاکتورهای مربوط به عملکرد خانواده از ابزار محقق ساخته استخراج و تأیید شد. عوامل «جو خانوادگی»، «ارزش‌های خانوادگی»، «کنترل خانواده»، «نگرش والدین نسبت به روابط قبل از ازدواج»، «عکس‌العمل والدین»، «صحبت کردن والد و فرزند در مورد موضوعات مهم و مسائل جنسی» و خرده‌مقیاس‌های هر کدام تعیین شد و روایی ابزار تأیید شد و همسانی درونی مقیاس‌های استخراج شده با استفاده از آلفای کرونباخ مورد بررسی قرار گرفت. برای اکثر مقیاس‌ها آلفای کرونباخ بالای ۰/۷۰ بودند (جدول ۱). یک مطالعه کیفی قبل از پیمایش، اعتبار پرسشنامه را ارتقا داد. بر این اساس، سؤالاتی که نامناسب بودند حذف و یا تغییر داده شدند. با فرض سایز متوسط هر خوشه، میزان عدم پاسخ‌گویی حدوداً ۱۰-۸ درصد برآورد شد. از بین ۱۷۴۸ پرسشنامه تکمیلی، تنها ۵ پرسشنامه ناکامل بوده یا به سؤالات کلیدی پاسخ نداده بودند که کنار گذاشته شدند. بیشتر سؤالاتی که بدون پاسخ بودند به علت تردید فرد در انتخاب یکی از ۵ گزینه و یا به علت ندانستن پاسخ بوده است.

جدول ۱: متغیرهای وابسته و مستقل و دامنه تغییرات آن‌ها در

ابزار مورد استفاده در پیمایش

متغیرها وابسته:	دامنه تغییرات (پاسخ)
آیا تا به حال دوست پسر داشته‌اید؟ (اسمی)	۱. بلی، ۲. خیر
آیا تا به حال نزدیکی جنسی داشته‌اید؟ (اسمی)	۱. بلی، ۲. خیر
متغیرهای مستقل:	
درآمد پدر (متغیر رتبه‌ای)	کم (۱)، متوسط (۲)، زیاد (۳)
اقامت خانواده در تهران (اسمی)	۱. بلی، ۲. خیر
زندگی با هر دوی والدین (اسمی)	۱. بلی، ۲. خیر
سواد والدین (مادر، پدر) (رتبه‌ای)	از بی‌سواد (۱) تا سواد دانشگاهی (۵)
جو خانوادگی (مقیاس فاصله‌ای) (آلفای کرونباخ = ۰/۸۳۵) (با استفاده از مقیاس لیکرت ۵ قسمتی برای هر سؤال) شامل: ۱. شیوه ارتباط فرزند و والد، ۲. مهرورزی، ۳. صرف وقت، ۴. فهم یکدیگر، ۵. شادی، ۶. نزاع	از بدترین (۶) تا بهترین (۳۰)
ارزش‌های خانوادگی (مقیاس فاصله‌ای) (آلفای کرونباخ = ۰/۵۵۱) (با استفاده از مقیاس لیکرت ۵ قسمتی) میزان مذهبی بودن، میزان سنتی بودن	از ۲ (خیلی سنتی و مذهبی) تا ۱۰ (خیلی مدرن و غیرمذهبی)
کنترل والدین در طی دوران بلوغ (یک سؤال و پاسخ بر اساس درجه‌بندی لیکرت پنج قسمتی) (مقیاس فاصله‌ای)	از ۱ (خیلی سختگیرانه) تا ۵ (خیلی سهل‌گیرانه)
نگرش والدین نسبت به روابط قبل از ازدواج (مقیاس)، (آلفای کرونباخ: ۰/۸۹۱) (مقیاس فاصله‌ای) • روابط دوستی با جنس مخالف قبل از ازدواج • رفتن به پارتی‌های مخلوط • قرار ملاقات گذاشتن با دوست پسر (با استفاده از نمره‌دهی لیکرت)	از ۳ (خیلی محافظه کار تا ۱۵ (خیلی سهل‌گیرانه و لیبرالی)
عکس‌العمل والدین به روابط با جنس مخالف (مقیاس فاصله‌ای)، (آلفای کرونباخ: ۰/۸۶۳) (دو سؤال جداگانه برای پدر و مادر برای هر موقعیت با استفاده از مقیاس لیکرت) • عکس‌العمل پدر و مادر به داشتن قرار ملاقات فرضی • عکس‌العمل پدر و مادر به روابط نزدیک فیزیکی • عکس‌العمل پدر و مادر به تماس جنسی فرضی قبل از ازدواج	از ۶ (خیلی سختگیرانه) تا ۳۰ (خیلی سهل‌گیرانه)
صحبت کردن فرزند و والد در مورد اخلاقیات (رتبه‌ای)	از ۱ (کم) تا ۵ (زیاد)
صحبت کردن مادر و فرزند در مورد موضوعات مهم و مسائل جنسی (مقیاس فاصله‌ای)، (آلفای کرونباخ ۰/۸۹۱) یادگیری از مادر در مورد ۱. تغییرات دوران بلوغ، ۲. قاعدگی، ۳. سیستم باروری مرد و زن ۴. روش‌های پیشگیری از بارداری، ۵. روابط جنسی بین مرد و زن (با استفاده از مقیاس لیکرت)	از ۷ (کم) تا ۳۵ (زیاد)
احترام به نظرات والدین (فاصله‌ای)	از ۱ (احترام کم) تا ۵ (احترام زیاد)
سازگاری بین ارزش‌های والدین و فرزند (فاصله‌ای)	از ۱ (سازگاری کم) تا ۵ (سازگاری زیاد)

ابزار سنجش دروغ^۲ برای ارزیابی میزان صحت پاسخ‌های داده شده به رفتارهایی که پذیرش اجتماعی کمی دارند مانند داشتن دوست پسر و تماس جنسی با جنس مخالف استفاده شد. نمرات این معیار از صفر تا ۹ متغیر بوده و قبلاً در ایران هنجاریابی شده و قابل اعتماد ارزیابی شده است (براهینی، ۱۳۷۴). متوسط نمرات این مقیاس در بین کسانی که تجربه دوستی با جنس مخالف و تماس جنسی را گزارش کرده بودند با کسانی که رفتارهای جامعه‌پسندی از خود گزارش کرده بودند (نداشتن دوست پسر و رابطه جنسی) و یا پاسخی به سؤالات فوق نداده بودند تفاوت معناداری نشان نداد ($P=0/578$, $P<0/619$). این امر تا حدود زیادی گواه بر قابل اطمینان بودن داده‌ها می‌باشد.

بر اساس چارچوب پنداشتی و متون موجود، رابطه بین برخی عوامل خانوادگی با روابط دوستی و جنسی قبل از ازدواج مورد تجزیه و تحلیل دو متغیره (کای اسکوار و تی تست) قرار گرفت و سپس متغیرهایی مرتبط از نظر آماری جهت ورود به مدل‌های رگرسیون چند متغیره (رگرسیون لجستیک) انتخاب گردید. عوامل خانوادگی در همه مدل‌های رگرسیون با کنترل اثر سن وارد شدند. برخی متغیرها که در سطح فردی، دوستان و دانشگاه در آنالیز دو متغیره به‌طور معناداری با متغیر وابسته ارتباط داشتند در مدل سوم لجستیک وارد شدند و اثرات آن‌ها کنترل شد. ماتریکس همبستگی برای کاهش تعداد فاکتورهای وارد شده در مدل استفاده شد. به علت اثر تجربیات روابط با جنس مخالف بر نگرش شخصی نسبت این‌گونه رفتارها و هم‌چنین گرایش‌های مذهبی فرد، دو فاکتور نگرش شخصی و میزان پایبندی به اعتقادات مذهبی به‌عنوان پیش‌بینی‌کننده در برخی آنالیزهای چندمتغیره کنار گذاشته شدند. حذف جفتی^۳ به‌خصوص در آنالیز چند متغیره برای داده‌های مفقوده صورت گرفت، بنابراین ضرایب همبستگی در جدول ماتریکس همبستگی بر اساس تعداد نمونه‌های مختلف می‌باشد.

یافته‌ها

از بین ۱۷۴۳ دانشجوی دختر که در پیمایش شرکت کردند، حدود ۸۰٪ (۱۴۰۱ نفر) مجرد بودند. ۳۴۲ دانشجوی متأهل در همه آنالیزها در این مقاله کنار گذاشته شدند. حدود دو سوم نمونه در دانشگاه‌های آزاد و یک سوم در دولتی تحصیل می‌کردند که این نسبت مشابه نسبت فوق در جامعه مورد مطالعه در چهار دانشگاه فوق می‌باشد (۶۹٪ در مقابل ۳۱٪). میانگین سن دانشجویان مجرد ۲۱/۴ سال بود. هنجارهای گروه همسالان نسبت به موضوع بکارت که مقیاس فاصله‌ای بوده، بر اساس پاسخ به چهار سؤال نگرشی است. این سؤالات نگرش دوستان را در مورد ۱. رابطه جنسی قبل از ازدواج در یک ارتباط عاطفی، ۲. رابطه جنسی قبل از ازدواج وقتی روش پیشگیری استفاده می‌شود، ۳. پشیمانی بعد از رابطه جنسی برای دختران و ۴. اهمیت بکارت برای دختران ارزیابی می‌کند. نمره این متغیر از عدد ۴ (نگرش خیلی مخالف) تا عدد ۲۰ (نگرش خیلی موافق) متغیر است.

جدول ۲: برخی مشخصات نمونه مورد بررسی، سال ۸۵-۱۳۸۴

مشخصات فردی و اجتماعی دموگرافیک		کل (تعداد ۱۳۷۸)
سن (میانگین %)		۲۱/۴
غیرمذهبی (%)		۱۸/۰
تا به حال سیگار مصرف کرده (%)		۹/۴
تا به حال الکل مصرف کرده (%)		۹/۸
دسترسی به اینترنت (%)		۵۶/۳
خانواده:		
درآمد پایین پدر (%)		۱۹/۳
زندگی با هر دوی والدین (%)		۸۸/۷
سواد مادر (دامنه ۱-۵)		۳/۸
سواد پدر (دامنه ۱-۵)		۱/۴
اقامت خانواده در تهران (%)		۸۶/۹
جو خانوادگی (دامنه ۶-۳۰)		۲۱/۹
ارزش‌های خانوادگی (مذهبی بودن و سنتی بودن) (دامنه ۲ تا ۱۰)		۵/۹
کنترل والدین در طی دوران بلوغ (دامنه ۱ تا ۵)		۲/۷
صحبت کردن والدین و فرزند در مورد اخلاقیات (دامنه ۱ تا ۵)		۲/۲
نگرش والدین نسبت به روابط قبل از ازدواج (دامنه ۳ تا ۱۵)		۶/۰
عکس‌العمل والدین نسبت به روابط فرضی قبل از ازدواج (دامنه ۶ تا ۳۰)		۱۲/۸
صحبت کردن مادر و دختر در مورد موضوعات مهم و جنسی (دامنه ۷ تا ۳۵)		۲۰/۰
احترام به نظرات والدین (دامنه ۱-۵)		۳/۸
سازگاری بین ارزش‌های والدین و فرزند (دامنه ۱ تا ۵)		۲/۶
همسالان:		
هنجارهای دوستان در مورد اهمیت بکارت (دامنه ۴-۲۰)		۸/۲
دانشگاه:		
نوع:		
آزاد		۰/۶۹
دولتی		۰/۳۱
رشته تحصیلی:		
علوم پزشکی		۱۱/۳
علوم انسانی		۵۵/۵
علوم پایه		۱۳/۳
مهندسی و تکنیکی		۹/۷
هنر		۱۰/۱
تحصیل در دانشگاه دخترانه (%)		۱۳/۷
روابط دوستی و جنسی قبل از ازدواج:		
تا به حال دوست از جنس مخالف داشته (%)		۵۱/۶
تا به حال هرگونه تماس جنسی داشته (%)		۲۳/۱
تا به حال نزدیکی جنسی داشته (%)		۱۰/۰

* $P < 0.05$ ، ** $P < 0.01$ ، *** $P < 0.001$

جدول ۳ رابطه بین فاکتورهای خانوادگی و دو متغیر وابسته (داشتن تجربه دوستی با جنس مخالف و داشتن تجربه نزدیکی جنسی با جنس مخالف) را نشان می‌دهد.

جدول ۳: تحلیل دو متغیره (کای اسکوار و تی تست) عوامل خانوادگی و داشتن روابط دوستی و جنسی با جنس مخالف قبل از ازدواج در بین دختران دانشجو

عوامل خانوادگی		تا به حال دوست از جنس مخالف داشته؟		تا به حال نزدیکی جنسی داشته؟	
		خیر	بلی	خیر	بلی
		تعداد=۶۹۵	تعداد=۶۵۳	تعداد=۱۱۸۴	تعداد=۱۳۳
درآمد پایین پدر (/)		۲۱/۹	۱۶/۹***	۲۰/۰	۱۴/۹*
زندگی با هر دوی والدین (/)		۸۹/۵	۸۷/۵*	۸۸/۷	۸۲/۹*
سواد مادر (دامنه ۱-۵)		۳/۶	۴/۰***	۳/۸	۴/۱**
سواد پدر (دامنه ۱-۵)		۴/۰	۴/۳***	۴/۱	۴/۳*
اقامت خانواده در تهران (/)		۸۳/۷	۸۹/۷**	۸۶/۷	۸۹/۴
جو خانوادگی (دامنه ۶-۳۰)		۲۲/۶	۲۱/۳***	۲۲/۱	۲۰/۱***
ارزش‌های خانوادگی (مذهبی بودن و سنتی بودن) (دامنه ۲ تا ۱۰)		۵/۶	۶/۳**	۵/۸	۶/۶***
کنترل والدین در طی دوران بلوغ (دامنه ۱ تا ۵)		۲/۷	۲/۶**	۲/۷	۲/۵*
صحبت کردن والدین و فرزند در مورد اخلاقیات و ارزش‌ها (دامنه ۱ تا ۵)		۳/۹	۳/۷**	۳/۸	۳/۵**
نگرش والدین نسبت به روابط قبل از ازدواج (دامنه ۳ تا ۱۵)		۴/۷	۷/۳***	۵/۸	۸/۴***
عکس‌العمل والدین نسبت به روابط فرضی قبل از ازدواج (دامنه ۶ تا ۳۰)		۱۱/۵	۱۴/۰***	۱۲/۶	۱۵/۶***
صحبت کردن مادر و دختر در مورد موضوعات مهم و جنسی (دامنه ۷ تا ۳۵)		۲۰/۶	۱۹/۶**	۲۰/۲	۱۸/۶*
احترام به نظرات والدین (دامنه ۷-۳۵)		۴/۲	۳/۳***	۳/۸	۲/۹***
سازگاری بین ارزش‌های والدین و فرزند (دامنه ۱ تا ۵)		۳/۹	۲/۸**	۳/۴	۲/۵***

* $P < 0.05$ ، ** $P < 0.01$ ، *** $P < 0.001$

به‌طور خلاصه تجربه داشتن دوست از جنس مخالف و نزدیکی جنسی در بین دانشجویانی بیشتر شایع است که والدین‌شان از نظر اقتصادی وضع بهتری دارند، تحصیلات بهتری دارند، ارزش‌های غیرسنتی داشته و یا نگرش سهل‌گیرانه‌تری نسبت به این‌گونه روابط قبل از ازدواج دارند. از سوی دیگر جو نامساعد خانوادگی، سطح کم ارتباط والد - فرزند، عدم هماهنگی و یا عدم سازگاری بین ارزش‌های والد و فرزند و احترام کم به نظرات والدین با تجربیات بیشتر دوستی و رابطه جنسی قبل از ازدواج مرتبط می‌باشد.

در ماتریکس همبستگی نشان داده شد که بسیاری از عوامل خانوادگی به‌طور معناداری با همدیگر همبستگی دارند اما بیشتر ضرایب متوسط (کمتر از ۰/۵) و یا ضعیف هستند. بر اساس این همبستگی‌ها و هم‌چنین بررسی‌های نظری، مدل‌های مختلفی در آنالیز چندمتغیره ارائه گردید.

جدول ۴: مدل رگرسیون لجستیک عوامل پیش‌بینی‌کننده روابط وستی با جنس مخالف قبل از ازدواج در بین دختران ازدواج نکرده در تهران

نسبت شانس تعدیل‌شده (Adjusted OR) (فاصله اطمینان)			Crude Odds Ratio نسبت شانس خام (فاصله اطمینان)	متغیر
مدل ۳	مدل ۲	مدل ۱		
۱/۲۴(۰/۹۹-۱/۵۵)	۱/۱۹(۰/۹۷-۱/۴۶)	۱/۳۶(۱/۱۴-۱/۶۲)**	۱/۳۲(۱/۱۴-۱/۵۳)**	درآمد پدر
۱/۱۲(۰/۹۵-۱/۳۱)	۱/۰۹(۰/۹۴-۱/۲۶)	۱/۳۴(۱/۱۸-۱/۵۲)**	۱/۳۱(۱/۱۹-۱/۴۵)**	سواد مادر
۱/۰۰ ۱/۲۶(۰/۷۹-۱/۱۰)	۱/۰۰ ۱/۴۴(۰/۹۶-۲/۱۸)	۱/۰۰ ۱/۵۱(۱/۰۶-۲/۱۶)*	۱/۰۰ ۱/۷۰(۱/۲۲-۲/۳۷)**	اقامت خانواده در سایر استان‌ها اقامت خانواده در تهران
۰/۸۲(۰/۶۷-۰/۹۹)*	۰/۷۴(۰/۶۲-۰/۸۸)**	۰/۸۹(۰/۷۷-۱/۰۳)	۰/۸۴(۰/۷۴-۰/۹۶)**	کنترل والدین در دوران بلوغ (دامنه ۱ تا ۵)
۰/۹۸(۰/۹۴-۱/۰۲)	۰/۹۶(۰/۹۳-۰/۹۹)*	۰/۹۱(۰/۸۸-۰/۹۳)**	۰/۹۳(۰/۹۱-۰/۹۶)**	جو خانوادگی (دامنه ۶ تا ۳۰)
۱/۲۵(۱/۱۷-۱/۳۳)**	۱/۳۳(۱/۲۶-۱/۴۰)**		۱/۳۴(۱/۲۸-۱/۴۰)**	نگرش والدین نسبت به روابط با جنس مخالف (دامنه ۳ تا ۱۵)
۰/۵۸(۰/۵۰-۰/۶۸)**	۰/۴۹(۰/۴۲-۰/۵۶)**		۰/۴۶(۰/۴۱-۰/۵۱)**	احترام به نگرش والدین (دامنه: ۱ تا ۵)
۰/۹۸(۰/۹۶-۱/۰۱)			۰/۹۸(۰/۹۶-۰/۹۹)**	صحبت کردن مادر و دختر در مورد موضوعات مهم و جنسی (دامنه ۷ تا ۳۵)
۰/۰۳۷*	۰/۲۹۸	۰/۰۴۶**		مقدار ثابت
۰/۴۶۵	۰/۳۹۷	۰/۱۲۳		مجذور آر (Nagelkerke R2)

* $P < 0.05$ ، ** $P < 0.01$ ، *** $P < 0.001$

در مدل‌های ۱ و ۲ فقط اثر سن، کنترل شده ولی در مدل سوم علاوه بر سن، اثرات عوامل دیگر مانند مذهبی بودن، سیگار کشیدن، مصرف الکل، دسترسی به ماهواره، تماشای فیلم‌هایی با محتویات جنسی، هنجارهای دوستان، نوع دانشگاه و رشته تحصیلی نیز کنترل شده است. به علت همبستگی بالای بین سازگاری ارزش‌های فرزندان و والدین با احترام به نظرات والدین (۰/۶۸۴-)، سازگاری بین ارزش‌های فرزندان و والدین از آنالیز چندمتغیره حذف شد. صحبت کردن والد با فرزند در مورد اخلاقیات نیز همبستگی زیادی در هیچ‌یک از مدل‌ها نشان نداد بنابراین از مدل چندمتغیره حذف گردید.

جدول ۴ نشان می‌دهد که نسبت شانس خام برای همه عوامل خانوادگی از نظر آماری معنادار می‌باشند و برای بدست آوردن یک تخمین از تأثیر خالص هر فاکتور خانوادگی در سه مدل

چندمتغیره مورد بررسی قرار گرفتند تا نسبت شانس تعدیل شده با کنترل سایر فاکتورها برای هر متغیر محاسبه شود.

در همه مدل‌ها درآمد پدر، سواد مادر و محل اقامت خانواده با کنترل سن وارد شدند. در مدل اول، کنترل والدین در دوران بلوغ و جو خانوادگی (روابط خانوادگی) نیز افزوده می‌شوند. مدل فوق صرفاً ۱۲٪ از تغییرات در روابط دوستی قبل از ازدواج را توضیح می‌دهد. در مدل دوم، علاوه بر متغیرهای مدل دو، نگرش والدین و احترام به والدین نیز افزوده می‌شوند و میزان پیش‌بینی‌کنندگی مدل به‌طور محسوسی افزوده می‌گردد و ۴۰ درصد از تغییرات در روابط دوستی با جنس مخالف با این مدل توضیح داده می‌شود. در مدل سوم، ارتباط مادر و دختر در مورد موضوعات مهم و موضوعات جنسی نیز افزوده می‌شود و تأثیر سایر عوامل فردی و میانی مانند میزان مذهبی بودن، سیگار کشیدن، مصرف الکل، تماشای فیلم با محتویات جنسی و هنجارهای دوستان در مورد این‌گونه روابط، نوع دانشگاه و رشته تحصیلی نیز کنترل می‌شوند. این مدل ۴۶٪ از تغییرات در دوستی قبل از ازدواج با جنس مخالف را توضیح می‌دهد (جدول ۴).

مدل ۱ نشان می‌دهد که درآمد بیشتر پدر، تحصیلات بهتر مادر و اقامت والدین در تهران مهم‌ترین فاکتورهای پیش‌بینی‌کننده یا خطر برای روابط دوستی با جنس مخالف قبل از ازدواج هستند در حالی که جو خوب خانوادگی یک فاکتور محافظت‌کننده دختر برای این‌گونه روابط می‌باشد ($P < 0/001$ ، $OR = 0/91$). کنترل والدین در دوران بلوغ در این مدل از نظر آماری معناداری خود را از دست می‌دهد. در مدل دوم، با افزودن دو فاکتور نگرش والدین نسبت به این‌گونه روابط و احترام به نظرات والدین به‌طور بسیار جالبی نقش پیش‌بینی‌کنندگی درآمد پدر و سواد مادر و محل اقامت خانواده از بین می‌رود و کنترل والدین به عنوان یک فاکتور پیش‌بینی‌کننده ظاهر می‌شود که با افزایش نمره کنترل والدین (آسان‌گیرتر شدن کنترل)، احتمال روابط با جنس مخالف در بین جوانان را کاهش می‌دهد ($OR = 0/74$ ، $P < 0/001$). جو خانوادگی اهمیت آماری خود را از دست می‌دهد و نگرش والدین به عنوان یک فاکتور پیش‌بینی‌کننده روابط فوق‌ظاهر می‌شود ($OR = 1/33$ ، $P < 0/001$). احترام بیشتر به نظرات والدین به عنوان یک فاکتور محافظت‌کننده برای روابط دوستی قبل از ازدواج می‌باشد ($OR = 0/49$ ، $P < 0/001$). در مدل سوم، مشابه مدل ۲، نقش درآمد پدر، سواد مادر و اقامت خانواده در تهران از نظر آماری معنادار نمی‌باشد و سطح معناداری کنترل والدین کاهش می‌یابد گرچه در سطح $P < 0/05$ معنادار می‌ماند. جو خانوادگی اهمیت خود را از دست می‌دهد و از نظر آماری غیر مهم می‌شود و OR نگرش والدین و احترام به نظر والدین کاهش می‌یابد ولی به عنوان فاکتور پیش‌بینی‌کننده مهم باقی می‌ماند. بالاخره رابطه و صحبت مادر و دختر در مورد موضوعات مهم و مسائل جنسی دیگر در این مدل نمی‌تواند به عنوان فاکتور پیش‌بینی‌کننده روابط دوستی با جنس مخالف بماند (جدول ۴).

مطابق با جدول ۵، بیشتر فاکتورهای خانوادگی به جز اقامت خانواده در تهران فاکتورهای پیش‌بینی‌کننده مهمی برای روابط جنسی قبل از ازدواج می‌باشند. در مدل ۱، درآمد بیشتر پدر و سواد بالاتر مادر فاکتورهای خطر مهمی برای روابط جنسی قبل از ازدواج می‌باشند در حالی که روابط و جو خانوادگی خوب فاکتورهای محافظت‌کننده مهم برای روابط جنسی قبل از ازدواج می‌باشند ($OR=0/89, P<0/001$). این مدل می‌تواند فقط ۱۱٪ از تغییرات در روابط جنسی قبل از ازدواج را پیش‌بینی کند. در مدل دوم، کنترل زیاد والدین در طی دوران بلوغ یک پیش‌بینی‌کننده مهم برای روابط جنسی قبل از ازدواج می‌شود ($OR=0/67, P<0/001$). همچنین، روابط خوب خانوادگی نیز یک فاکتور محافظت‌کننده می‌باشد ($OR=0/91, P<0/001$). نگرش آزادانه والدین یک فاکتور خطر می‌باشد ($OR=1/29, P<0/001$)، در حالی که احترام بیشتر به نظرات والدین یک فاکتور محافظت‌کننده می‌باشد ($OR=0/66, P<0/001$). این مدل حدوداً ۲۵٪ از تغییرات در روابط جنسی قبل از ازدواج را پیش‌بینی می‌کند. در مدل ۳، کنترل سهل‌گیرانه والدین در طی دوران بلوغ ($P<0/05$)، $OR=0/73$)، جو خانوادگی خوب ($OR=0/92, P<0/05$) و احترام بیشتر به نظرات والدین ($P<0/001$)، $OR=0/79$)، به عنوان فاکتورهای محافظت‌کننده برای نزدیکی جنسی قبل از ازدواج ظاهر شدند. در حالی که نگرش آزادانه والدین نسبت به این‌گونه روابط به‌عنوان فاکتور خطر است ($OR=0/14, P<0/01$). این مدل حدود یک‌سوم تغییرات در روابط جنسی قبل از ازدواج را پیش‌بینی می‌کند ($R^2=0/00$). مقایسه مجذور R در مدل ۳ در دو جدول ۴ و ۵ نشانگر اینست که فاکتورهای خانوادگی بیشتر مسئول روابط دوستی قبل از ازدواج هستند در مقایسه با نزدیکی جنسی قبل از ازدواج و احتمالاً فاکتورهای فردی مانند نگرش شخصی و همچنین فاکتورهای مربوط به دوستان در پیش‌بینی روابط جنسی قبل از ازدواج نقش بیشتری نسبت به فاکتورهای خانوادگی ایفا می‌کند.

جدول ۵: مدل رگرسیون لجستیک عوامل پیش‌بینی‌کننده نزدیکی جنسی قبل از ازدواج در بین دختران ازدواج نکرده دانشجویان در تهران

متغیر	نسبت شانس تعدیل‌شده (Adjusted OR) (فاصله اطمینان)			Crude Odds Ratio نسبت شانس خام (فاصله اطمینان)
	مدل ۳	مدل ۲	مدل ۱	
درآمد پدر	۱/۱۴(۰/۸۱-۱/۶۲)	۱/۱۹(۰/۸۷-۱/۶۴)	۱/۳۸(۱/۰۲-۱/۸۷)*	۱/۳۸(۱/۰۷-۱/۷۸)*
سواد مادر	۱/۰۷(۰/۸۱-۱/۴۱)	۱/۰۸(۰/۸۵-۱/۳۷)	۱/۳۹(۱/۱۱-۱/۷۴)**	۱/۳۳(۱/۱۰-۱/۵۰)**
اقامت خانواده در سایر استان‌ها اقامت خانواده در تهران	۱/۰۰ ۱/۸۷(۰/۸۸-۳/۹۸)	۱/۰۰ ۱/۱۳(۰/۵۷-۲/۲۲)	۱/۰۰ ۰/۹۲(۰/۴۹-۱/۷)	۱/۰۰ ۱/۳۰(۰/۷۱-۲/۳۸)
کنترل والدین در دوران بلوغ (دامنه ۱ تا ۵)	۰/۷۳(۰/۵۴-۰/۹۷)*	۰/۶۷(۰/۵۱-۰/۸۷)**	۰/۸۳(۰/۶۵-۱/۰۵)	۰/۷۷(۰/۶۲-۰/۹۶)*

۰/۹۲(۰/۸۶-۰/۹۸)*	۰/۹۱(۰/۸۶-۰/۹۷)**	۰/۸۹(۰/۸۵-۰/۹۳)***	۰/۹۱(۰/۸۷-۰/۹۵)***	جو خانوادگی (دامنه ۶ تا ۳۰)
۱/۱۴(۱/۰۵-۱/۲۵)**	۱/۲۹(۱/۲۱-۱/۳۹)***		۱/۲۵(۱/۱۸-۱/۳۱)***	نگرش والدین نسبت به روابط با جنس مخالف (دامنه ۳ تا ۱۵)
۰/۷۹(۰/۶۳-۰/۹۸)*	۰/۶۶(۰/۵۵-۰/۸۰)***		۰/۵۸(۰/۵۰-۰/۶۶)***	احترام به نگرش والدین (دامنه: ۱ تا ۵)
۱/۰۰(۰/۹۶-۱/۰۴)			۰/۹۷(۰/۹۴-۰/۹۹)*	صحبت کردن مادر و دختر در مورد موضوعات مهم و جنسی (دامنه ۷ تا ۳۵)
۰/۰۰۷*	۰/۰۱۲**	۰/۰۰۳***		مقدار ثابت
۰/۳۳۳	۰/۲۴۹	۰/۱۱۳		مجذور آر (Nagelkerke R2)

* $P < 0.05$ ، ** $P < 0.01$ ، *** $P < 0.001$

بحث

این مطالعه سهم مهمی در شناخت شیوع و فاکتورهای تعیین کننده و یا پیش‌بینی کننده خانوادگی روابط با جنس مخالف قبل از ازدواج در بین دختران دانشجو در تهران داشته است. علی‌رغم این که روابط نزدیک با جنس مخالف قبل از ازدواج از نظر فرهنگی، قانونی و مذهبی در ایران منع می‌شود، روابط دوستی و جنسی با جنس مخالف در بین دختران دانشجو در تهران غیر شایع نمی‌باشد. این یافته‌ها تا حدودی با یافته‌های سایر مطالعات در بین دانشجویان در ایران سازگار می‌باشد (صبورپارسا، ۱۳۸۴؛ جعفری، ۱۳۸۴؛ میرمولایی، ۱۳۸۴) و این امر توجه بیشتر والدین و مسئولین بهداشتی را به این موضوع را می‌طلبد. البته بایستی توجه داشت که این یافته‌ها فقط به دانشجویان دانشگاه‌های تهران قابل تعمیم است و تفاوت‌های فرهنگی در شهرهای مختلف ممکن است نتایج متفاوتی برای دانشجویان سایر استان‌ها به همراه داشته باشد.

گرچه وضع اقتصادی خوب و داشتن مادری با تحصیلات بهتر و تهرانی بودن فاکتورهای پیش‌بینی کننده روابط دوستی قبل از ازدواج در این مطالعه بودند ولی با در نظر گرفتن اثر نگرش والدین و احترام به نظر والدین (ورود به مدل لجستیک) همه این فاکتورها اهمیت آماری خود را از دست می‌دهند. این امر را این طور می‌توان تفسیر کرد که نگرش والدین و احترام به نظر والدین تا حدودی در دانشجویان تهرانی و شهرستانی متفاوت می‌باشد. به علاوه تهرانی بودن فقط روابط دوستی قبل از ازدواج را پیش‌بینی می‌کند نه نزدیکی جنسی قبل از ازدواج را. این تفاوت احتمالاً به علت کمتر بودن کنترل اجتماعی یا همان نظارت اجتماعی در شهرهای بزرگ با امکانات پیشرفته و امروزی مانند تهران با هنجارهای نسبتاً آزادتر در مقایسه با شهرستان‌ها قابل توجیه است. بر اساس نتایج این مطالعه می‌توان نتیجه گرفت که کارکرد خانواده شامل روابط خانوادگی، نگرش والدین و

احترام به نظرات والدین بر رفتارهایی جنسی جوانان بیشتر مؤثر است تا ساختار خانواده مانند زندگی با هر دوی والدین و یا سواد مادر.

این مطالعه همچنین اهمیت روابط و جو خانوادگی را بر روی روابط دوستی و جنسی قبل از ازدواج نشان می‌دهد. زمانی که تأثیر سایر فاکتورهای فردی و همسالان را در مدل ۳ لجستیک کنترل می‌کنیم، روابط خوب خانوادگی یک فاکتور محافظت‌کننده برای روابط جنسی قبل از ازدواج باقی می‌ماند ولی اهمیت خود را برای روابط دوستی قبل از ازدواج از دست می‌دهد. این یافته فرضیه مطالعه ما را مبنی بر ارتباط جو نامناسب خانوادگی با روابط جنسی قبل از ازدواج نه روابط دوستی تأیید می‌کند. سایر مطالعات نیز این یافته را حمایت کرده‌اند و نشان دادند که عناصری از روابط خانوادگی مانند رابطه بین فرزند و والد، نبود خشونت و کنترل مناسب والدین نقش محافظت‌کنندگی برای شروع زودرس روابط جنسی در نوجوانان دارد (همولترمن، ۲۰۰۷؛ کربی، ۲۰۰۲؛ الکساندر، ۲۰۰۷).

این مطالعه پیشنهاد می‌کند که کنترل سخت والدین در طی بلوغ یک فاکتور خطر برای روابط دوستی و جنسی قبل از ازدواج می‌باشد. این یافته یک باور شایع را که سخت‌گیری و کنترل زیاد والدین را به‌عنوان بازدارنده تشکیل روابط دوستی و روابط جنسی قبل از ازدواج معرفی می‌کند به چالش می‌کشد. در مطالعه ما از آنجایی که کنترل والدین بر اساس پاسخ افراد به یک سؤال راجع به درک فرد پاسخ‌دهنده از میزان کنترل والدین در طی سال‌های بلوغ می‌باشد نه چندین سؤال در مورد نظارت و کنترل، لذا بایستی با احتیاط بیشتری در مورد آن قضاوت شود. گرچه، برخی مطالعات در اسکاتلند به این نتیجه رسیدند که نظارت کم والدین یک پیش‌بینی‌کننده تماس‌های زودرس برای هر دو جنس است (وایت و همکاران، ۲۰۰۶). اما به علت این که کنترل والدین بر اساس چهار سؤال مختلف اندازه‌گیری شده این میزان با آن چه ما در این مطالعه استفاده کردیم متفاوت است. به‌علاوه نظارت والدین در بیشتر مطالعات به‌ندرت با دقت تعریف شده و گاهی مبهم است (کر، ۲۰۰۰). سایر مطالعات یافته‌های مشابه مطالعه ما را در خصوص تأثیر کنترل بر فرزندان و رفتارهای جنسی نشان داده‌اند (الکساندر و همکاران، ۲۰۰۷؛ کر و استاتین، ۲۰۰۰). یک تفسیر دیگر از نتایج مطالعه ما اینست که کنترل شدید والدین ممکن است با اعتماد کم والدین مرتبط باشد (بوراسکی و همکاران، ۲۰۰۳)، چنانچه این عدم اعتماد توسط فرد تشخیص داده شود کنترل به جای داشتن نقش حفاظتی، بر رفتار جنسی به‌طور منفی تأثیرگذار است. به هر حال پس از کنترل تأثیر سایر فاکتورهای خانوادگی، کنترل والدین هنوز به‌عنوان یک فاکتور پیش‌بینی‌کننده مهم آماری برای روابط جنسی قبل از ازدواج در مدل‌ها باقی مانده است.

از سوی دیگر، از آنجایی که کنترل سخت‌گیرانه والدین ممکن است با نگرش محافظه‌کارانه والدین مرتبط باشد و یا راهی است برای انتقال ارزش‌های محافظه‌کارانه به فرزند (سیمن، ۲۰۰۲)،

نتایج ما که نشان می‌دهد داشتن والدین با کنترل سخت‌گیرانه و والدین با نگرش سهل‌گیرانه، هر دو با روابط با جنس مخالف قبل از ازدواج در فرزندان ارتباط دارند، به نظر متناقض می‌باشد. علی‌رغم یک همبستگی مهم از نظر آماری بین نگرش والدین و کنترل والدین (ضریب همبستگی ۰/۱۸۲) این همبستگی قابل توجه نیست. این نتایج ممکن است یک رابطه U شکل بین کنترل والدین و رفتار جنسی را نشان دهد. به این معنا که هر دو سوی طیف کنترل والدین (چه بسیار سخت‌گیرانه و چه بسیار سهل‌گیرانه) می‌تواند با درگیر شدن فرزند در روابط دوستی و جنسی با جنس مخالف ارتباط داشته باشد. بنابراین یک کنترل متعادل بهترین نتیجه را برای رفتار جنسی فرزند خواهد داشت. یک تفسیر دیگر هم اینست که رفتار پاسخ‌دهنده بر شیوه فرزندپروری و حتی کنترل والدین تأثیرگذار باشد.

احترام به نظرات والدین مهم‌ترین فاکتور محافظت‌کننده برای روابط دوستی و جنسی قبل از ازدواج نشان داده شد و این ممکن است بیانگر سازگاری بیشتر بین نگرش والدین و فرزندان باشد و یا حتی بیانگر فهم بهتر از ارزش‌های والدین از طریق ارتباط بهتر باشد. احترام به نظرات والدین منعکس‌کننده وابستگی به والدین و ماهیت ارتباطی خوب با والدین باشد و حتی تا حدودی ممکن است با شخصیت فردی مرتبط باشد. فرزندان مستقل به نظر می‌آید نسبت به کسانی که به والدین خود وابسته هستند احترام کمتری به نظرات والدین گذارند. از سوی دیگر ارتباط بین والد و فرزند در مورد موضوعات مهم و روابط جنسی در مدل به‌عنوان پیش‌بینی‌کننده رفتار باقی‌مانده که می‌تواند به‌علت ماهیت پیچیده آن باشد. مطالعه ما به وضوح یک همبستگی بالا و از نظر آماری معناداری را بین روابط خانوادگی و رابطه دختر و مادر در مورد موضوعات مهم و روابط جنسی و رابطه بین فرزند و والد در مورد اخلاقیات نشان می‌دهد. سایر مطالعات در مورد رابطه بین متغیر برقراری ارتباط بین فرزند و والد و روابط با جنس مخالف نتایج متناقضی را نشان داده‌اند. بر اساس برخی مطالعات انگلیسی چنین رابطه‌ای وجود ندارد (ویلینگ و همکاران، ۲۰۰۱؛ استون و اینگام، ۲۰۰۲) در حالی که در برخی دیگر بین تأخیر در شروع رابطه جنسی در بین دختران و صحبت کردن راحت در مورد مسائل جنسی با پدر رابطه نشان دادند (وایت و ویلیامیوم، ۲۰۰۶) و برخی مطالعات در آمریکا رابطه مشابه را نشان دادند (میلر و همکاران، ۲۰۰۱؛ هوبنر، ۲۰۰۳). در این مطالعه به نظر می‌رسد که فاکتورهای بسیاری در سطح خانواده با روابط فرزند و والد در همبستگی می‌باشند و تأثیر آنها ممکن است تأثیر رابطه فرزند و والد بر رفتار جنسی را تحت تأثیر قرار دهد. آنالیز دو متغیره نشان داد که ارتباط خوب بین فرزند و والد اثر محافظت‌کنندگی برای روابط دوستی و جنسی قبل از ازدواج دارد.

تشکر و قدردانی

نویسندگان این مقاله از همکاری صمیمانه جناب آقای دکتر محمدعلی مظاهری، ریاست سابق پژوهشکده خانواده دانشگاه شهید بهشتی و سایر همکاران پژوهشکده خانواده، جناب آقای دکتر علی زاده‌محمدی، جناب آقای دکتر حمیدرضا پورا اعتماد و هم‌چنین جناب آقای دکتر محمدرضا محمدی استاد دانشگاه علوم پزشکی تهران به خاطر همکاری‌ها و حمایت‌های بیدریغ‌شان در تسهیل کار میدانی این مطالعه کمال تشکر و قدردانی را می‌نمایند.

پی‌نوشت‌ها

1. Stratum
2. Eyzenk Lie Scale
3. Pairwise

منابع

- بخشی‌پور، ع.، و باقریان خسروشاهی، ص. (۱۳۸۸). ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه تجدید نظر شده شخصیت آیزنک، فرم کوتاه. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تبریز، تبریز.
- صبورپارسا، م.، و طباطبایی، ا. (آذر، ۱۳۸۴). مذهب، ساختار خانواده و رفتار جنسی در یک جمعیت دانشگاهی. مقاله ارائه شده در دومین کنگره خانواده و مشکلات جنسی، دانشگاه شاهد.
- جعفری، ف.، پورضرابی، پ.، و تاریخ، ا. (آذر، ۱۳۸۴). بررسی مشکلات جنسی پسران دانشجو و عوامل مؤثر بر آن. مقاله ارائه شده در دومین کنگره خانواده و مشکلات جنسی، دانشگاه شاهد.
- جوانمرد، ب. (۱۳۸۹، اردیبهشت). بررسی نقش روابط پیش از ازدواج در حفظ ثبات خانواده سالم. مقاله ارائه شده در چهارمین کنگره ملی آسیب‌شناسی خانواده، دانشگاه شهید بهشتی، پژوهشکده خانواده.
- سازمان ملی جوانان (۱۳۸۶). خلاصه گزارش آماری وضعیت جوانان ۱۳۸۴-۱۳۸۶. تهران: انتشارات سازمان ملی جوانان.
- سیمبر، م.، رضانی تهرانی، ف.، و سادات هاشمی، س. م. (۱۳۸۲). نیازهای بهداشت باروری دانشجویان قزوین. مجله علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی قزوین، ۲۸، ۱۳-۵.
- علم‌مهرجودی، ن. (۱۳۸۱). رابطه دختر و پسر در جامعه کنونی ما. تهران: انتشارات آن.
- میرمولایی، س. ط.، رحیمی‌کیان، ف.، فقیه‌زاده، س.، و عباسی‌سنجدری، ز. (آذر، ۱۳۸۴). بررسی رفتارهای جنسی و عوامل مرتبط با آن در دانش‌آموزان دختر دبیرستان‌های دولتی شهر تهران. مقاله ارائه شده در دومین کنگره خانواده و مشکلات جنسی، دانشگاه شاهد.
- هنرپروران، ن.، و رفاهی، ژ. (۱۳۸۵). زنان و پیامدهای روان‌شناختی چت و دوست‌یابی اینترنتی. مجموعه مقالات همایش زنان و اینترنت در هزاره سوم، دفتر امور زنان سپاه.

Abbasi-Shavazi, M. J. (2002, March). *Recent changes and the future of fertility in Iran*. Paper presented in Expert Group Meeting on Completing Fertility Transition, New York.

- Abraham, L., & Kumar, K. A. (1999). Sexual experiences and their correlates among college students in Mumbai City, India. *International Family Planning Perspectives*, 25(3), 139-152.
- Alexander, M., Garda, L., Kanade, S., Jejeebhoy, S., & Ganatra, B. (2007). Correlates of premarital relationships among unmarried youth in Pune district, Maharashtra, India. *International Family Planning Perspectives*, 33(4), 150-9.
- Anteghini, M., Fonseca, H., Ireland, M., Blum, R.W. (2001). Health risk behaviors and associated risk and protective factors among Brazilian adolescents in Santos, Brazil. *Journal of Adolescent Health*, 28(4), 295-302.
- Borawski, E. A., Ievers-Landis, C. E., Lovegreen, L. D., & Trapl, E. S. (2003). Parental monitoring, negotiated unsupervised time, and parental trust: The role of perceived parenting practices in adolescent health risk behaviors. *Journal of Adolescent Health*, 33(2), 60-70.
- Holtzman, D., & Rubinson, R. (1995). Parent and peer communication effects on AIDS-related behavior among U.S. high school students. *Family Planning Perspective*, 27(6), 235-40.
- Huebner, A., & Howell, L. W. (2003). Examining the relationship between adolescent sexual risk-taking and perceptions of monitoring, communication, and parenting styles. *Journal of Adolescent Health*, 33, 71-78.
- Kerr, M., & Stattin, H. (2000). What parents know, how they know, and several forms of adolescent adjustment: Further support for a reinterpretation of monitoring. *Developmental Psychology*, 36, 1-15.
- Kiragu, Z. (1993). The correlates of premarital sexual activity among school -age adolescents in Kenya. *International Family Planning Perspectives*, 19, 92-97.
- Kirby, D. (2002). Antecedents of adolescent initiation of sex, contraceptive use, and pregnancy. *American Journal of Health Behavior*, 26(6), 473-85.
- Lacson, R. S. (1997). Correlates of sexual abstinence among urban students in the Philippines. *International Family Planning Perspectives*, 23, 168-172.
- Laumann, E. O., Gagnon, J. H., Michael, R. T., & Michaels, S. (1994). The social organisation of sexuality; Sexual practices in the United States. Chicago and London, The University of Chicago press.
- Magnani, R. J., Karim, A. M., Weiss, L. A., Bond, K. C., Lemba, M., & Morgan, G. T. (2002). Reproductive health risks and protective factors among youth in Lusaka, Zambia. *Journal of Adolescent Health*, 30(1), 76-86.
- Miller, B. C., Benson, B., & Galbraith, K. A. (2001). Family relationships and adolescent pregnancy risk: A research Synthesis. *Developmental Review*, 21, 1-38.
- Mmari, K. N., & Blum, R. W. (2004). Risk and protective factors for adolescent sexual reproductive health in developing countries. *Global Public Health Journal* (in press).
- Mohammad, K. (1996). Attitude regarding relationship between boys and girls among college students (unpublished report). Tehran Medical University, Tehran.
- Mohammad, K., Khalajabadi Farahani, F., Mohammadi, M. R., Alikhani, S., Zare, M., Ramezani Tehrani, F., Ramezankhani, A., Hassanzadeh, A. R., & Ghanbari, H. (2007). Sexual risk-taking behaviours among boys aged 15-18 years in Tehran. *Journal of Adolescent Health*, 41(4), 407-14.
- Mohammadi, M. R., Mohammad, K., Khalajabadi Farahani, F., Alikhani, S., Zare, M., Ramezani Tehrani, F., Ramezankhani, A., & Alaeddini, A. (2006). Reproductive

- knowledge, attitude and behaviour of adolescent males in Tehran. *International Family Planning Perspective*, 32, 35-44.
- Mott, F. L., Fondell, M. M., Hu, P. N. (1996). The determinants of first sex by age 14 in a high-risk adolescent population. *Family Planning Perspectives*, 28(1), 13-8.
- Puri, M., & Cleland, J. (2004). Sexual behaviour and perceived of risk of HIV/AIDS among young migrant factory workers in Nepal. *Journal of Adolescent Health*, 38(3), 237-246.
- Romer, D., Black, M., Ricardo, I., & Feigelman, S. (1994). Social influences on the sexual behaviour of youth at risk for HIV exposure. *American Journal of Public Health*, 86(6), 977-985.
- Seaman, P. (2002). *Connecting experiences: Adolescent family life as a unifying entity*. Unpublished doctoral dissertation. University of Glasgow: Glasgow.
- Stanton, B. F., & Fitzgerald, A.M. (1999). HIV risk behaviors, intentions, and perceptions among Namibian youth as assessed by a theory-based questionnaire. *AIDS. Education Prevention*, 11(2), 132-49.
- Statistical Centre of Iran (2004). *Population and housing census* [On-line]. Available: <http://www.sci.org.ir>.
- Stone, N., & Ingham, R. (2002). Factors affecting British teenagers' contraceptive use at first intercourse: the importance of partner communication. *Perspect Sex Reprod Health*, 34(4), 191-7.
- Wellings, K., Nanchahal, K., & Macdowall, W. (2001). Sexual behavior in Britain. *The Lancet*, 358, 1843-1850.
- Wight, D., Williamson, L., & Henderson, M. (2006). Parental influences on young people's sexual behaviour: A longitudinal analysis. *Journal of Adolescence*, 29(4), 473-94.
- Zelaya, E., Marin, F. M., Garcia, J., Berglund, S., Liljestrang, J., & Persson, L. A. (1997). Gender and social differences in adolescent sexuality and reproduction in Nicaragua. *Journal of Adolescent Health*, 21(1), 39-46.